

Emléktábla került Hédervári Péter lakóháza

A XX. század második felének egyik kiváló természettudományos ismeretterjesztője volt Hédervári Péter (1931–1984) okleveles középiskolai földrajztanár, természettudományi doktor, amatőrcsillagász. Fáradhatatlan népszerűsítője a csillagászatnak, tudományos szakíróként kéttucatnyi könyv és több száz cikk szerzője. A földtudományok, a geofizika, a vulkanológia területén nemzetközileg jegyzett szakember. „A jávai tekercesek” című könyvével irodalmi babérokra is törő, sokoldalú személyiség volt.

Hédervári Péter életének, életművének, munkásságának megismerésére és emlékének megörökítésére több szálon indult el kezdeményezés. A kissé titokzatos életút állomásainak Rezsabek Nándor járt szívósan utána, és sok apróbb-nagyobb részletet tárt fel. Összegyűjtötte az anyakönyvi adatokat, életrajzi híradásokat, dokumentumokat, fényképeket és interjúkat készített az őt ismerő kortársakkal. A közel ezer cikk és tanulmányt publikáló Hédervári szakirodalmi munkásságának Sragner Márta eredt a nyomába, felderítette azokat a lapokat és folyóiratokat, amelyekben cikkeit közölték, így készült el a bibliográfia. Az életrajz és a bibliográfia már 2007-ben kötetté állt össze, csak kiadásra várt. Ennek anyagi alapját gyűjtéssel teremtették elő. A ma is élő iskolatársak, tanítványok, munkatársak, barátok és ismerősök olvasták a felhívásokat, és adakoztak erre a célra.

Az érdeklődést látva adódott egy másik megemlékezési lehetőség: lakóházának emléktáblával való megjelölése. Ismert az a hely, ahol Hédervári Péter élt, ahol cikkeit írta, megfigyeléseit végezte. Ez a hely Budapesten, a budai Duna-parton, a Margit-hídtól északra, a II. kerületi Árpád fejedelem útján, a 40–41-es szám alatt van. Az észak–déli irányban nyúló társasház egyik oldaláról kelet felé tekinthetett, a loggiant elhelyezett távcsöveivel. Belül, a ház udvarán egy kupo-

Hédervári Péter emléktáblája

lás magán-csillagvizsgálót épített, ahonnan nyugati és déli irányban figyelhette az eget. Persze csak azt, amit a fényszennyezett budapesti ég engedett: Napot, Holdat, bolygókat. Csillagászati műszereinek száma és minősége – a korszakhoz képest – irigylésre méltó volt.

Az emléket megörökíteni hivatott emléktábla felállítását unokahúga, Deák Mihályné Koller Zsuzsanna kezdeményezte 2007. május 14-én a főváros II. kerülete polgármesteri fogadóóráján. Dr. Láng Zsolt polgármester ígéretet tett arra, hogy amennyiben szakmailag kompetens szervezet áll az ügy mögé, a hivatal illetékes irodája előkészíti az ehhez szükséges bizottsági döntést. Ekkor kapcsolódott az „emléktábla-projekt” kivitelezésébe Rezsabek Nándor, aki az emlékkönyv és hagyaték ügyében már kapcsolatban volt az ismeretterjesztő örökösével. Segítségével a szakmai partnerséget 2007. augusztus 10-én a Kizsel Vilmos vezette természet- és környezetvédelmi szervezet, a Göncöl Alapítvány vállalta, amelynek első elnöke maga

Hédervári Péter volt. Az operatív ügyek vite-lén a Göncöl részéről Kiszél Vilmos mellett – fáradságot nem ismerve – Tóth Zsigmond dolgozott.

A II. kerületi önkormányzat Közoktató-si, Közművelődési, Sport és Informatikai Bizottsága 2008. áprilisi 8-i ülésén megtárgyalta és egyhangú szavazással támogatta az emléktábla ügyét. Mindebben és a későbbi önkormányzati közreműködésben főszerepe volt Nadrainé Szent-Gály Violának, a polgármesteri hivatal Művelődési Irodája ügyintézőjének – aki jól ismerte Hédervári munkásságát, mivel már gyermekként lelkes olvasója volt ismeretterjesztő könyveinek. A hivatalos engedélyekhez már csak az Árpád fejedelem út 40–41-es társasház támogatására volt szükség, amelyet a közös képviselőt elllátó Immo Bau 98 Kft. segítségével 2008. július 17-én sikerült megszerezni.

Az önkormányzattal történő egyeztetésben és az avatóünnepség előkészítésben fontos szerepe volt a II. kerület civil szerveződé-sének, a „Klebsberg Kuno Emléktársaság-nak”, amelynek ügyvezető elnöke Erdősi Károly, az 1960-as években Hédervári szak-köröse volt, és maga is részt vett a holdfotók kimerésében, a tranziens jelenségek elemzé-sében. Az emléktáblához és az emlékkötethez szükséges anyagiak biztosítására a Göncöl Alapítvány és az önkormányzat mellett adománnyok érkeztek – a különböző tudományos ismeretterjesztő újságok (többek között a Meteor, Természet Világa, Élet és Tudomány, Draco), illetve amatőr csillagász honlapok nagy segítséget nyújtottak a felhívás minél többekhez történő eljuttatásában. Az emlék-tábla avatási ünnepségét a Klebsberg-tár-saság színvonalas programokat kínáló „Kle-belsberg Kuno Napok” elnevezésű, 2008. november 13–16-án tartó rendezvénysorozat első napjára, azaz november 13-ra (Klebsberg születésnapjára) tűzték ki.

A tábla szövegét Rezsabek Nándor fogal-mazta meg, a márványlap beszerzését, ter-vezését és a felirat rávésését a Göncöl Ala-pítvány megbízásából egy szobrászművész végezte el. Mielőtt az utcai bejárathoz fel-erősítették volna a táblát: megszépítették

a házat. A kerületi polgármesteri hivatal komoly költséggel és fáradsággal soron kívül eltüntette a Hédervári-ház utcai homlokzatát összefüggően borító graffitis firkálmányokat. Az ünnepélyes avatást meghirdették a lapok-ban, hírforrásokban. Külön, személyre szóló meghívók szízeit is postázta a hivatal.

Dr. Láng Zsolt, a II. kerület polgármestere beszédet mond

Eljött 2008. november 13-a csütörtök, az emléktábla felavatásának várva várt napja. A társasház bejáratától balra még jótékonyan takarta a fehér szövet a táblát. A boron-gós délutánon fél 3-ra 50–60 ember gyűlt össze az épület előtt: rokonok, ismerősök, tisztelők, olvasók, iskolatársak, tanítványok, munkatársak, a csillagászat és az ismeretter-jesztés iránt érdeklődők. A közeli főútvonal forgalmát rendőrségi biztosítás szabályozta. A közlekedés okozta zajszintet külön hang-technika telepítésével múlhatták felül, ezért a műsorvezető hölgy, majd a szónokok min-den szavát jól érthette a közönség.

A Hédervári-emléktábla ünnepélyes avatá-sakor mondott beszédek sorát Erdősi Károly, az emléktársaság elnöke nyitotta meg, üdvö-zölve a megjelenteket. Hédervári Péter fiata-

lon hunyt el, így a vele egyidős osztálytársak a Kölcsey Gimnáziumból még a mikrofonhoz léphettek. Dr. Kemény Tamás is 1950-ben érettségizett kölcseys, majd az egyenesen Kanadából ide érkezett Schultz Róbert, végül a Legfelsőbb Bíróság tagságáig jutott Dr. Huszti Rezső osztálytárs sorban, pár perces rögtönzött beszédekben kedvesen, vidáman emlékeztek ifjúságukra: az egykori iskolában és a sorkatonaságnál együtt töltött évekre.

Az emléktábla-állítást egyik szervezője, Rezsabek Nándor beszélt Hédervári életrajzának kutatásáról, a kiadás előtt álló könyv szerkesztéséről. A természettudomány, az ismeretterjesztés és a környezetvédelem sok területéhez kapcsolódó Göncöl Társaság mai elnöke – Kiszél Vilmos – szép szavakkal szölt első elnökükről, Hédervári Péterről. A Föld megóvása és komplex szemlélése érdekében munkálkodó társaság eszmei elődjének tekinti Hédervári Pétert, ezért bejelentette, hogy tiszteletére egy Hédervári-díjat alapítanak.

Ezt követően Dr. Láng Zsolt, Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzatának polgármestere tartott ünnepi beszédet, kiemelve a kerület hagyományait és a civil szerveződések jelentőségét. Órá hárukt a leleplezés aktuása: mikor 14:56-kor az emléktáblát takaró szövetet levette, láthatóvá vált maga a tábla és annak felirata is: E HÁZBAN ÉLT, ALKOTOTT ÉS MŰKÖDTETTE CSILLAGVIZSGÁLÓJÁT DR. HÉDERVÁRI PÉTER 1931-1984 TUDOMÁNYOS SZAKÍRÓ. NEVÉT A HOLDON KRÁTER VISELI. TISZTELŐI ADOMÁNYAIBÓL ÁLLÍTOTTA A GÖNCÖL ALAPÍTVÁNY 2008-BAN. Az emléktábla alá épített konzolokra helyezték el koszorúikat a jelen lévő magánszemélyek és intézmények. Ezután a társasház bejáratán áthaladva az udvarban mindenki megtekintette Hédervári ma is álló magán-csillagvizsgálóját. A kör alaprajzú, lapos kupolával fedett kis csillagdát feleségéről, Györgyiről nevezte el Georgiana Obszervatóriumnak.

A sors úgy hozta, hogy az emléktábla felavatása idején a könyv kézírata már a kiadónál volt, sőt a könyvkiadó vezetője, Deák Gábor ott volt az emléktábla lelep-

lezésén. Így az ünneplők már láthatták a kötet tervezett fedőlapját (Rezsabek Nándor – Sragner Márta: Az ismeretlen (?) Hédervári Péter. Vulkanoktól a csillagok világáig. Budapest, 2008. Aura Kiadó, a Göncöl Alapítvány, a Hegyháti Csillagda Alapítvány és számos magánszemély támogatásával). Az érdeklődők rendelhettek is belőle, és pár héttel később kezükbe is vehették az emlékkönyvet.

Hédervári Péter távcsövei az utca felől fényképezve, 1982-ben

Mivel Klebelsberg Kunonak elévülhetetlen érdemei voltak a Svábhegyi Csillagvizsgáló létesítésében, a Klebelsberg Napok rendezvénysorozat keretében az MTA Konkoly Thege Miklós Csillagászati Kutatóintézetbe is látogathattak az érdeklődők, köztük a Hédervári-emléktáblát avatók nagy része is. A Svábhegyen megtekintették azt a teltet és annak az épületnek, a Lenke-laknak az alap-maradványait, amelyet Hédervári Péter használt amatőr-csillagászati megfigyeléseinek céljából. A szemközti kutatóintézet könyvtártermében pedig Dr. Balázs Lajos igazgató úr 17 órakor fogadta a Klebelsberg Kunora emlékezőket és részletes előadásban ismertette a magyar csillagászat, az ógyallai és a budapesti intézet történetét.

Keszthelyi Sándor, Rezsabek Nándor

Linkajánló:

csillagaszattortenet.csillagaszat.hu